

15.X. 1931

Poprečnina v gotolini plačana

ŠTEVILKA 10a

LETNIK XXXII

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. OKTOBRA 1931

VSEBINA: I. B.: Naše mlekarke zadruge v desetletju 1920-30. — A. Vindišar: Zavarujmo se prav. — Dr. Vlado Valenčič: Iz švicarskega zadrugištva. — V. V.: O moratoriju za kmetijske dolgov. — Konjunktura v žitni trgovini. — Zanimiv slučaj iz posojilnične prakse. — Gospodarski pregled. — Zadrugištvo v državi. — Iz gospodarstva. — Davki in takse.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 10 a, I. 1931.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Redni občni zbor Prve žebljarske in železoobrtne zadruge v Kropi in Kamnigoricah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1931 ob 14. uri v zadrugi hiši „na srednjem mlinu“ v Kropi. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. potrjenje rač. zaključka za 1.1930/31 in razbremenitev načelstva in nadzorstva. 3. sklepanje o uporabi čistega dobička. 4. sklepanje o obrestih deležev. 5. revizijsko poročilo. 6. volitev 2. članov nadzorstva. 7. sklepanje o predlogu, da se deležna štednja s 1. I. 1932 obrestuje kakor deleži.

Občni zbor Zadrugne knjižarne v Trbovljah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 23. oktobra 1931 ob 5. uri popoldne v prostorih Društvenega doma. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika ustanovnega občnega zbora. 2. poročilo načelstva. 3. poročilo nadzorstva. 4. odobritev račun. zaključka za 1.1930/31. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12-50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

I. Benko:

Naše mlekarske zadrug v desetletju 1920-30.

Doba enega desetletja je — tako za posameznika kot za splošnost — že precejšnja doba, ki precej jasno pokaže napredek in razvoj oz. tudi nazadovanje in zastoje nekega pokreta, najsi bo to gospodarski, kulturni ali kakršen-koli pokret. Zato pa je tudi na mestu, da se ob zaključku posameznih desetletij ozremo nazaj in uspehe ali neuspehe izmerimo s kritičnim očesom. Če povsod, velja to tembolj za združništvo zlasti pa sedaj v povojni dobi, da bi se moglo ugotoviti, je li napredek združništva tolik, kot je to spričo naše gospodarske obubožanosti nujno, ali uspehi odgovarjajo žrtvam? Ali smo na potu k resnični konsolidaciji našega združnega mlekarstva?

Mlekarska razstava na jesenskem velesejmu v Ljubljani mi je dala povod, da sem napravil tak desetletni pregled za naše mlekarske zadrug. Ne bo odveč, če ta pregled tukaj ponovim in obrazložim. Vsled pomanjkanja gradiva iz prvih let preteklega desetletja, oz. vsled neenotnosti predloženega gradiva, sem se moral omejiti le na tri stvari, i. s. kako se je gibalo število zadrug, kako se je gibalo celokupno število članstva in kako število članstva pri posamezni zadrugi.

Uvodoma naj omenim še, da so v tem pregledu zbrane vse mlekarske zadrug, brez ozira na to kateri zvezi pripadajo, ker le na ta način je slika o združništvu neke stroke objektivna.

I. Število zadrug.

Naš pregled začenja z letom 1921. in skupnim številom zadrug 25. Vsled povoj-

nega bogastva na denarju, pomanjkanja blaga, nezadostno razvite živinoreje, se potreba po vnovčenju mleka skoraj ni čutila, v mlekarskih zadrugah je vladalo popolno mrtvilo. To je vladalo tudi v letih 1922 in 23. Število zadrug je padlo na 22, kar je najnižje število v preteklem desetletju, ki utegne biti enako številu mlekarskih zadrug v začetku tega stoletja. Z letom 1924 pa se je razvojna črta zasukala odločno navzgor; tega leta imamo že 31 zadrug, leta 1925 35, l. 1926 že 48, v treh letih se je torej število mlekarskih zadrug več kot podvojilo. V l. 1927 smo imeli 51 zadrug, v l. 1928 57, in v l. 1929 že 58 zadrug, s čemur je bil dosežen višek v preteklem desetletju. L. 1930 je kot znano pritisnila kriza, ki je razvoj ustavila, število zadrug je padlo na 57, vendar znaša prirastek napram prvemu letu desetletja 128% napram letu 1923, z najnižjim številom članov, pa 159%.

Kako se bo gibala razvojna črta mlekarskih zadrug v bodoče? Kakor vse kaže, odločno navzgor. V letu 1930 je res vladalo nekako premirje, zato se je pa že v l. 1931 ustanovilo nekoliko novih zadrug, in tudi nekaj že obstoječih je obnovilo svoje delovanje.

II. Gibanje članstva.

Leta 1921 najdemo v naših mlekarskih zadrugah 3916 članov; z letom 1922 je padlo to število na 3533, t. j. skoraj 10%, kar dovolj jasno ilustrira silno indolenco, ki je tedaj vladala napram mlekarskemu združništvu. S tem je bilo doseženo najnižje število

članstva v celem desetletju. Že naslednje leto 1923 se je število dvignilo (kljub temu, da je število zadrug med tem že padalo) zopet za 2 % na 3609 in potem kot sledi: 1924. 3968 čl., 1925. 4424 čl., 26. 5161 čl., 27. 5499 čl., 28. 5831 čl. s čemur je bil dosežen višek za pret. desetletje. Prirastek je znašal 49 % napram l. 1921, oz. 62 % napram l. 1922, ko je bilo število članov najnižje. Z letom 1929 pa je začelo število članstva ponovno padati, tako da imamo v l. 1929 4733 čl., v l. 1930 pa 4502 člana. To znači komaj 15 % prirastka napram l. 1921, oz. 24 % napram l. 1922, ko je bilo število članstva najnižje.

Medtem torej, ko se je število zadrug pomnožilo za 128 oz. 159 %, je prirastek članov skoraj neznaten, kot je iz gornjih številk razvidno.

III. Število zadrug v posamezni zadrugi.

Moč posamezne zadruge je toliko večja, kolikor več članov ima, ker se investicijska in druga bremena razdele na toliko večje število udeležencev. Zato nas gibanje članstva pri posamezni zadrugi toliko bolj zanima.

Leto 1921. nas je zateklo še pri razmeroma ugodnem številu članov, in sicer 156 na eno zadrugo (kar je pa najbrž še predvojna številka), v letu 1922 je padlo to število že na 147. Ker smo prej videli, da se je skupno število članstva v letu 1923 nekoliko dvignilo, se je v tem letu seveda tudi povprečno število zelo izboljšalo, (toliko prej, ker je število zadrug med tem ponovno padlo) in sicer na 164, kar je bilo najvišje povprečno število v preteklem desetletju. Z

letom 1924 je pričelo povprečno število članov silovito padati ter se do konca pret. desetletja še ni ustavilo. Tako imamo: leta 1924. 128, leta 1925. 126, leta 1926. 107, leta 1927. 107, leta 1928. 102, leta 1929. 81, v letu 1930 pa 79 članov na posamezno zadrugo, kar znači, nazadovanje za 49 % napram letu 1921, oz. celo 54 % napram letu 1923, ko je bilo število članstva najvišje.

Iz prednjih izvajanj je torej razvidno:

1.) Da se je celokupno število mlek. zadrug v l. 1920—30 dvignilo vsekakor preko stvarne potrebe in v večji meri, kot pa so bili dani pogoji za razvoj teh zadrug.

2.) Da je celokupno število članstva pač nekoliko naraslo, toda v absolutno nezadostnem številu.

3.) Da je povprečno število članstva padlo naravnost katastrofalno. Zadruge z zadostnim številom članov so pravzaprav le izjema, pri večini izmed njih je število članov tako nizko, da je njihov obstoj ogrožen, ali vsaj, da je nemogoč vsak napredek.

Če pa upoštevamo še, da bi bilo baš sedaj nujno potrebno, da se mlekarne modernizirajo, t. j. opremijo z boljšimi stroji in lokali, da bi mogle konkurirati tujim izdelkom, bomo še-le spoznali, kako težka bo bodočnost našega mlekarskega združništva.

Naj bi te vrstice zadostovale, da bi vsi, ki so poklicani delati na povzdigi mlekarskega združništva, storili vse, da se razvojna črta naših mlek. zadrug čimprej zopet zasuče navzgor, v vseh ozirih, ker le tako bo mlekarsko združništvo v stanu kmetu pomagati, da prebreme sedanjo gospodarsko krizo in preboli rane, ki mu jih bo ta vsekala.

A. Vindišar:

Zavarujmo se prav.

Za denar je danes težko. Zares je treba varčevati, da se nabere par stotakov. Do skrajne meje je treba manjšati svoje izdatke, vsak dinar dobro obrniti. Pa bodi bajtar ali gruntar, uradnik ali delavec, vsak si mora pritrgovati počitek, zabavo, hrano, stanovanje. Komaj životari družina, njenega gospodarja

teži skrb za bodočnost. Kje si bo kaj prihranil za stare dni, za dneve pomanjkanja, nesreče, bolezni? Kako bo svoje otroke šolal, v življenje jih močne postavljaj? Tisoč skrbi, trdega dela noč in dan, težko prisluženega denarja malo, stroškov brez konca, ali ni razumljivo, če poln skrbi išče pomoči, ter je dovzeten za vsako ponudbo, ki mu kani olajšati skrbi in delo?

Pride agent in ga nagovarja za zava-

rovanje. Naj le nosi v hranilnico, poleg tega bi bilo prav, da še zavaruje: svoje stavbe, svoje življenje! Opominja agent: Kaj bo z družino, kadar bo mati omagala? Kdo bo delal in služil, kadar oče ne bo več mogel? Po zavarovanju bo lažje delal, z večjo korajžo in zaupanjem, da ne požar in ne smrt njega in njegovih do kraja uničiti ne bo mogla. Hišo bodo koj novo postavili, z denarjem zavarovalne police si bodo že kako opomogli!

Velika je vrednost zavarovanja! Seveda, moramo zavarovanje razumeti prav. To je tako, da ga prav morejo voditi le velike družbe, ki svoja jamstva lahko in vsak čas krijejo; dalje stare družbe, ki so svojo solidnost in pravico do delovanja že prislužile; dalje družbe, ki so nam po vodstvu, nazoru in delu dobro znane. In še mnogo podobnih znakov, po katerih spoznamo moč zavarovalnic ter jim zamoremo zaupati težke obljube jamstva in trdo prislužene denarje. Kdor je prevdaren, ne bo zastonj ali poceni pričakoval od nobene zavarovalnice kakih velikih jamstev ali udobnosti! Nasprotno je treba obljube in jamstva, ki so kaj vredna, drago s premijami plačati in plačevati. Ob današnji krizi je zato posebno važno, da vemo, za kaj in komu plačujemo svoj denar!

Kakor je denar težko prislužiti, ga je še težje prav obrniti. Zakaj iskanje denarja in lov za njim je hud in zavil, zlasti v zavarovanju. Oglašajo se (po zastopnikih) različna društva, blagajne in zadruge, ki za nizke premije dajejo čudne obljube in vse mogoče udobnosti. Z nejasnimi in večkrat nemogočimi obljubami izvabljaajo podpise in denar iz rok nepoučenega delavca, obrtnika, poljedelca. To niso nikake zavarovalnice ter po njihovem delovanju obstoj in napredek pravih velikih zavarovalnic ni nič ogrožen. Pač pa je resno ogrožen denar malega človeka; zanj je treba ob-

rambe, da ga nikdo nepremišljeno ne razmetava v obliki članarine in različnih posmrtnin. Obrambe je treba za razumevanje življenskega zavarovanja, ki zamore po teh društvi postati nejasno. Veselje, ki ga mali človek ima do varčevanja, do pravega zavarovanja, bi mu bilo skaljeno, da slednjič ves zbegan ne bi več znal izbirati med zavarovanjem in „zavarovanjem“. S tem pa bi bil močno oškodovan.

Zato je prav, če v zaščito naših malih ljudi, da jim bo lažji boj za obstanek, ter v varstvo težko prisluženega denarja, da ga obrnejo prav, napišemo sledeče vrstice.

Iz zgodovine zavarovanja je znano, da je bila njegova prvotna oblika vzajemni dogovor med ljudmi iste vasi, istega poklica in stanu, iste vere itd. Ob požaru, na pr. so bili vsi dolžni pomagati pogorelcu, bodisi v denarju ali v tvorni dajatvi. Ob nezgodi so mu poravnali stroške zdravljenja, ob smrti družinskega reditelja so družino podpirali in podobno. Človek je tudi takrat raje udobno živel, kakor pa, da bi varčeval in se zavaroval. Treba je bilo dosti prigo-varjanja in visokih obljub, za plačevanje premij pa vednega tirjanja, da je kdo ostal in postal član takih zajednic.

Vseh obljub danih ob sprejemu, ni bilo mogoče točno izpolniti. Zaupanje v solidnost zajednic je začelo omahovati. V zgodovini namreč tudi beremo, da so se življenska zavarovanja pred sto in dvesto leti izprevrčala v nekake izrodke, ki s prvotnim in pravim zavarovanjem nima nobene podobnosti. Tako na primer tedaj na smrt zavarujejo potnika, ki bi umrl po nezgodi ali po napadu roparjev. Ali se domeni neka tretja oseba z zavarovalnico, da mu ta izplača veliko vsoto v slučaju, da zavarovana oseba gotove dobe ne bo doživela. Po teh in podobnih načinih dobiva zavarovanje v tistem času značaj **zavarovalne stave**. Pri

tej stavi so jemali malovredni ljudje vpoštev imovite, stare in bolehnne ljudi, pri katerih je bilo malo verjetno, da bodo še par let živeli. Tako kralje, škofo, papeže in kneze. Na njih življenje so stavili brez njihove vednosti visoke milijone, ponajveč ljudje, ki jim je bilo življenje teh deveta briga. **Torej čista igra s smrtjo in življenjem!**

Jasno je, da je bil že namen, o-koristiti se s smrtjo enega ali celo vrsto njih — nemoralen! Saj so bili slučajji, da je eden zavaroval več starih in bolehnih ljudi — morda iz najbližjih krogov. Tako početje je gotovo bilo dvakrat nemoralno!

Po par letih delovanja se je nabrala lepa vsota denarja, obljube niso držale, za-upanje je ponehalo. Brž se je izkazalo, da se nemorala v gospodarstvu prej ali slej gotovo maščuje. V tej stavi in špekulaciji je bil položen povod za ne-zaupanje, odklanjanje in konec to-vrstnega zavarovanja. Posredovati je morala javna oblast. Ta je ščitila pravo za-varovanje, ter je ustavila njihov nadaljni obstoj kot neresen in nemoralen. Pravemu zavarovanju je dala z zakonom varno pod-lago. V letu 1881. ima Nemčija uzakonjeno bolezensko, nezgodno, starostno zavarovanje, to se pravi javno in obvezno zavarovanje. Te vrste so sicer nekaj časa še životarile v obliki zasebnih in slučajnih zajednic, vendar pa z obsežnejšim in močnejšim javnim za-varovanjem niso dolgo tekmovali. Obdržale pa so te vrste zavarovanja v zasebni obliki zasebne večje zavarovalnice, ki jim je nji-hova znanstveno tehnična podlaga, natančno izkustvo ter točna statistika dajala moč za uspehe. Ta podlaga je še danes edino, kar daje zavarovancu sigurno jamstvo za resno delo, brez igre, špekulacije, miloščine ali varanja. Pravo zavarovanje, ki je doslej po takih izrodkih seveda precej na ugledu trpelo,

odslej po njih nastopu ni prav nič ogroženo. Anglija je uvedla to podlago v letu 1762, a Nemčija v l. 1829.

Podobni načini zavarovanj se v zadnjih dneh zelo ponujajo tudi pri nas. Pod gesli vzajemnosti, zadrugne zavesti in dobrodelnosti zbirajo članstvo iz določenih stanov in poklicev, odnosno sprejmejo brez ozira vsakega, ki je voljan plačevati premije in druge prispevke.

Ta pojav, kakor smo videli, ni nič no-vega. Zgodovina pove o podobnem zavarovanju, nastopu in koncu. V splošnem je treba priznati, da so zajednice, ki zbirajo članstvo iz določenih stanov, visoko dobrodelne ter je tudi odziv takih prav lep. Istočasno pa ni mogoče tako reči o drugih udruženjih, ki brez zaključenega kroga stanov ali skupin delujejo v splošnem krogu. Te „zavarovalnice“ večkrat izrabljajo nevednost in nepodučenost malih ljudi, ki v dobri veri poštene stvari sprejemajo in plačujejo dajatve. Seveda so tudi taki, ki v svojem egoizmu iščejo v zavarovanju izkoriščanja in obogatitve. To se pravi: ta način krivega zavarovanja utegne biti zakrinkan s krinko špekulacije, igre, stave, hazarda. Celo več: podana zamore biti možnost, da se igra in špekulira z življenjem in stavi na smrt!

Pri pravem življenskem zavarovanju pa je kaj tacega in podobnega izključeno. — Velike zavarovalnice zbirajo samo zdrave člane ter predhodno in redno ugotovijo njihovo zdravstveno stanje. Član zavarovanja more postati, kdor je star najmanj 20 in največ 60 let. Za vsako starost je točno določena premija. Ta je stalno enaka, ter je v njej uračunjeno vzajemno jamstvo, ki ga po zadrugarskem načelu nosi vsak za vse in vsi za vsakega; to pa brez razlike, ali je oblika zavarovalnice delniška, vzajemna ali zadrugarska. Zavarovana vsota je od početka

natančno in nepreklicno določena. Jamstvo nastopi takoj in v celoti, ter je v varno naloženih rezervah močno zavarovano.

Mimo razlaganja razlik med enim in drugim zavarovanjem je potrebno samo to, da vsak, ki je ali, ki namerava postati član in zavarovanec, sam in natančno ter dobro premisli vsa določila in pravila, ki

naj jih napisane in pojasnjene zase zahteva! Predvarnemu članu je važno le to, da ve: Komu plačuje, koliko plačuje, kaj za svoj denar dobi, kje in kakšno je jamstvo (rezerve, zakon)! Le tako ne bo več mogoče izkoriščati ljudske nevednosti in bo pravo zavarovanje vsem zadoščalo.

Dr. Vlado Valenčič:

Iz švicarskega združništva.

(Dalje.)

Sredstva zveze.

Blagovni promet zveze je v letu 1930 znašal 34 3 milijonov frankov. Od tega prometa je odpadlo 17.9 milijonov, kar je 52%, na konzumno blago, 11.5 milijonov na kmetijske potrebščine in 4.8 milijonov pa je odpadlo na kmetijske produkte. Promet v zadnjih letih stalno narašča in sicer narašča promet v kmetijskih potrebščinah in produktih hitreje kot pa promet v konzumnem blagu. Vzrok stalnega naraščanja zlasti v prometu s kmetijskimi produkti je v večji delavnosti zveze za vnovčevanje pridelkov.

Razumljivo je, da potrebuje V. O. L. G. za svoje poslovanje znatna sredstva. Bilančna vsota je leta 1930 znašala 6.9 milijonov frankov. Po bilanci so pasiva razdeljena v tri vrste in sicer v lastni kapital, kapital iz združnih krogov ter tuj kapital. Lastni kapital obstoji iz rezervnega zaklada in znaša 950.420 frankov, kapital zbran v krogu zadrug, to so predvsem obligacije zadrug in združnikov, znaša 4.4 milijonov frankov, popolnoma tuj pa 1.4 mil. frankov. V odstotkih izraženo pride na lastna sredstva 16%, na sredstva zbrana pri zadrugah in združnikih 63%, samo 21% pa je tujih, izven zveznih sredstev. Poleg tega je nad 70% sredstev dolgoročnih. Ker dela predvsem z združ-

nimi sredstvi je torej V. O. L. G. finančno neodvisen.

Solidarnost in finančna moč zveze se vidi tudi pri pogledu na aktivne postavke. Med obratnim premoženjem je največja postavka „blago v zalogi“ za 2.3 mil. frankov, upniki so znašali 1 mil., od teh odpade 0.8 mil. frankov na zadruge. Naložbe v bankah so znašale skupaj 600.000 frankov, dobroimetje pri Poštni hranilnici 160.000, kar dokazuje veliko likvidnost zveze.

Investicije v premičninah, nepremičninah in udeležbah znašajo po bilanci 2.1 mil. frankov. V premičnem in nepremičnem inventarju pa ima zveza ogromne tihe rezerve. Dočim so nepremičnine izkazane z omenjeno vsoto, so zavarovane za tri milijone, njihova nabavna vrednost pa je znašala nad štiri milijone. Nabavna vrednost premičnin, ki so izkazane v bilanci z enajstimi franki, drugo pa je že vse odpisano, je znašala nad dva milijona.

Da je poslovanje zveze nad vse ugodno, dokazuje tudi to, da se je leta 1930. v obratu investirani kapital petkrat obrnil. Blagovni promet pa je bil petnajstkrat tolik, kolikor je znašala vrednost blagovne zaloge. Poslovni prebitok je znašal 282.070 frankov od katerega pa je zveza povrnila zadrugam v razmerju kupljenega blaga 125.482 frankov.

Finančno stoji V. O. L. G. na zelo trdni in solidni podlagi, zato je tudi mogla na velikopotezen način začeti z vnovčevanjem

raznih kmetijskih pridelkov. Način, ki si ga je pri tem izbrala, to je naslonitev vnovčevalne organizacije na finančno krepko kmetijsko konzumno organizacijo, se je pokazal kot uspešen. Kupna moč zadrušnikov, ki predstavlja močan gospodarski faktor, se stavi v službo vnovčevanja kmetijskih pridelkov.

Delo in sredstva zadrug.

Blagovni promet v V. O. L. G. včlanjenih zadrugah je znašal leta 1929 41.7 milijonov frankov. Od tega zneska je odpadlo 22.8 na razne konzumne potrebščine, 14.9 mil. na kmetijske potrebščine in 3 mil. na vnovčene pridelke. Pri svoji zvezi so zadruge nakupile za 33.3 mil. blaga, torej nad tri četrtine vsega, kar dokazuje, da je članska disciplina zelo na višku. Zvezi pa je s tem, da zadruge toliko kupujejo pri njej, omogočen na njihovo poslovanje znaten vpliv. Statistika o poslovanju zadrug v letu 1929 dokazuje, da se tudi zadruge v veliki večini drže istih solidnih poslovnih načel kot zveza sama. Pri nad 40 milijonih prodanega blaga je znašala bilančna vrednost blagovne zaloge po znatnih odpisih 5 milijonov frankov. Kosmati dobiček je znašal 12 % od blagovnega prometa. Članom je bilo povrnjenih v razmerju prodanega blaga nad milijon frankov. Največ zadrug je dalo 5 — 7 % na povračila, kar je za članstvo prav velika korist.

Bilančna vsota vseh zadrug je znašala 20.7 milijonov frankov. Lastna sredstva so znatna, dosegajo 3.3 milijone. Vpoštevati pa je treba tudi, da se med aktivni nahajajo tihe rezerve. Večina sredstev s katerimi zadruge delajo so seveda tuja sredstva. Med temi so znašala dolgoročna sredstva, hipotečna posojila, obligacije in druga dolgoročna posojila 11.3 mil. frankov, kratkoročna posojila, blagovni upniki, krediti v tekočem računu, dobroimetja članov itd. pa 6 mil. frankov.

Med aktivni pa je poleg zaloge, ki je znašala 5 mil., omeniti blagovne dolžnike z 6.6 mil., nepremičnine z 6.4 mil., tekoči račun z 1.1 mil. in gotovino z 0.7 mil. Sestava aktiv nam kaže, da je skrb za likvidnost pri zadrugah velika.

Številke, ki smo jih navedli, dokazujejo, da je zadružništvo organizirano pri V. O. L. G. zgrajeno na zdravi in trdni podlagi. V njem ne opažamo takih nezdravih pojavov, ki jih tolikokrat zasledimo v našem zadružništvu in ki se tičejo zlasti financiranja naših konzumnih zadrug.

Sklenjena organizacija švicarskega kmetijskega konzumnega zadružništva je za kmetovalca velikega pomena. Ne samo, da zadruge boljše in cenejše oskrbujejo kmetijsko prebivalstvo z različnimi živlenskimi potrebščinami, ampak zlasti po prizadevanju zveze so zadruge veliko pripomogle k izboljšanju in napredku kmetijstva s preskrbo kmetijskih potrebščin kot semen, umetnih gnojil in krmil. Glede teh je zveza vedno sodelovala z državnimi kontrolnimi uradi, tako da more kmetovalcem nuditi sigurnost, da dobijo res kvalitetno blago.

Na polju vnovčevanja kmetijskih produktov pa skuša zveza potom zadrug vzgojno vplivati na kmetovalce, da prilagode produkcijo zahtevam trga v zavesti, da bo le kvalitetno blago konkurenčno. Korist, ki jo ima od svoje zadružne organizacije švicarski kmetovalec, je torej splošna in zato je tudi zadružništvo postalo odločujoč faktor v podeželskem gospodarskem življenju. Na ohranitvi in na izboljšanju švicarskega kmetijskega gospodarstva gre njemu največji delež.

Primerjanje in zaključki.

V Švici je organizacija zadružništva izvedena po posameznih vrstah zadrug; zveza V. O. L. G. ima, kot smo videli, le nakupne in prodajne zadruge za članice. Tako ob-

stojajo posebne zveze za mlekarske, za kreditne in za živinorejske zadruge. Te zveze so poslovne in revizijske.

Špecializacija v organizaciji zadružništva ima gotovo svoje dobre strani. Pri nas so v zvezi včlanjene vse vrste zadrug, od kreditnih in konzumnih pa tja do vodovodnih in tiskarskih. Med posameznimi zadrugami raznih vrst ni nobenih skupnih gospodarskih interesov. Pa tudi med posameznimi zadrugami in zvezo ni dostikrat nobenih drugih stikov, kakor to, da zveza vsaki dve leti izvede predpisano revizijo. Naše zveze so predvsem organizacije kreditnih zadrug, med njimi in zvezo obstojajo stalne poslovne zveze. Ker jim zveza služi kot denarna centrala, so kreditne zadruge na zvezo čvrstejše navezane kot ostale; med njimi in zvezo obstoja sodelovanje. Organizacija kreditnega zadružništva je zato sklenjena in izpopolnjena, tako da odgovarja svojemu namenu.

Med nekreditnimi zadrugami in zvezo po veliki večini ni takega medsebojnega sodelovanja. Zadruga je poslovno navezana sama nase. Če je vodstvo zadruge res dobro, potem ni samostojnost zadruge nič huđega. Drugače pa je, če zadrugam manjka sposobno vodstvo. V tem slučaju pa je zadruga podobna ladji brez krmarja. Omenil sem, da V. O. L. G. večkrat prevzame v svoje roke upravo slabih zadrug, da pri zadrugah uradniki zveze določajo cene blaga itd. Kakor je to pri V. O. L. G. tako je to tudi n. pr. pri zvezi švicarskih konzumnih društev v Baslu.

Pri nas kaj takega ni mogoče izvesti, ker je naša organizacija premalo strnjena. Zveza pri nas ne more nuditi svojim članicam tiste zaslombe, kakor jo lahko nudi zveza, pri kateri je celotno poslovanje usmerjeno k sodelovanju z zadrugami istega značaja, kot je zveza sama. Blagovna centrala zveza ni, in bi bilo nesmiselno zahtevati,

da bi postala blagovna centrala. Delali so se tudi pri nas poizkusi, da bi se n. pr. blagovnim in mlekarskim zadrugam dala potrebna poslovna centrala, ampak dosedaj so bili to le ponesrečeni poizkusi, dasi po mojem mnenju organizacija v tej ali drugi obliki ne bi bila neizpeljiva.

Dobra stran špecializacije v zadružni organizaciji pa je tudi vzgoja zadružnih strokovnjakov za posamezne vrste zadrug. Videli smo, da je vodstvo V. O. L. G. v rokah štirih članov upravnega odbora, ki jim je ta služba tudi stalni poklic. Razentega ima V. O. L. G. še številno strokovno uradništvo. Ker imajo opraviti le z blagovnimi zadrugami je gotovo, da si v svoji stroki pridobe izkustva in spretnosti, ki jih potem uporabijo v korist organizacije. Kjer pa se mora zadrugar spoznati na kreditne in blagovne, na živinorejske in kmetijsko-strojne, bo sicer postal vsestranski, ampak seveda tudi površen, ostal pa bo le diletant. Če pa so zadrugarji diletantje, bo diletantsko tudi zadružništvo.

Nepotrebno se mi zdi primerjati poslovanje švicarskih nakupnih zadrug s poslovanjem naših zadrug. Na tem mestu je bilo že tolikokrat pisano, kakšno mora biti pravilno poslovanje blagovnih zadrug in so bile našteje vse njihove napake, da grem sedaj lahko preko tega. Videli smo, da se zadruge včlanjene pri V. O. L. G. strogo držijo zadružnih in poslovnih načel, kar jim tudi pomaga do uspeha. Glede sredstev pa, s katerimi delujejo blagovne zadruge, pa so razmere pri švicarskih zadrugah in pri nas enake v tem, da prevladujejo tuja sredstva. Vendar pa, dočim so pri nas tuja sredstva dostikrat po večini le kratkoročna, to je predvsem krediti dobaviteljev trgovcev, se poslužujejo švicarske zadruge cenejših dolgoročnih sredstev in že s tem postavijo svoje poslovanje na stalnejša tla.

Eno pa seveda pri tem primerjanju ne

smemo pozabiti in to je: blagostanje in življenjski standard švicarskega kmeta sta v primeri z našim neprimerno višja. Ko sem si ogledoval razstavo vzorcev blaga v skladiščih V. O. L. G. sem opazil, da je med njimi veliko predmetov, ki jih pri nas vidimo le v meščanskih hišah, in ki bi med našimi kmeti dobili kupce le izjemoma. Na moje vprašanje, če so člani zadrug res le kmetje in, če ti kupujejo vse te stvari, mi je naš spremljevalec odvrnil, da imajo zadruge člane tudi iz drugih stanov a le v neznatnem številu, ter da so glavni kupci kmetje. Pripomnil pa je še, da ima V. O. L. G. v zalogi blago, ki hitro in dobro

gre, torej ne stvari, ki bi dolgo ležale v skladišču.

Naša konzumna združna organizacija ne more slepo posnemati tuje, to sem povdarjal tudi že v začetku. Treba je, da je primerna našim razmeram, kajti odvisna je od življenjskega standarda našega kmeta. Vendar pa moramo neglede na to ugotoviti, da zelo zaostajamo za organizacijo, ki sem jo v tem članku opisal. Napredek pa pri nas ne bo prišel sam od sebe. Če bomo hoteli, da bo blagovno združništvo tudi nam enkrat toliko pomenilo, kolikor pomeni švicarskemu kmetu, bomo morali marsikje drugače delati, kot pa smo dosedaj. (Konec.)

V. V.:

O moratoriju za kmetске dolgove.

Predlogov, kako naj se olajša kmetu njegov slabi gospodarski položaj, nam ne manjka. V zadnjem času so se vršila, kakor so poročali časopisi, v nekaterih krajih zborovanja kmetovalcev na katerih se je razpravljalo o raznih sredstvih, ki naj bi pomagala kmetom iz stiske, in so bile sprejete resolucije, s katerimi so zborovalci formulirali svoje želje glede naše gospodarske politike v kolikor se nanaša na pospeševanje kmetijstva. Nimamo namena razpravljati o vseh posameznih sredstvih, ki so bila predlagana za omiljenje in izboljšanje naše kmetijske krize, le eno bi si ogledali od blizu in to je predlog o moratoriju za kmetске dolgove in za znižanje obrestne mere.

Mogoče si bo kdo mislil, da pripisujemo tem resolucijam večji pomen kot pa ga v resnici imajo, ako smatramo potrebno, da se z njim bavimo. Toda o tem, da je praktičen pomen teh resolucij neznaten, smo si na jasnem, in iz tega vzroka bi jih lahko prezrli. Imajo pa te resolucije še eno stran,

ki se nam zdi važna. Javnost zavajajo v napačno mnenje, ker si misli, da je vse, kar se zahteva, izvedljivo in, da je za tiste, ki zahtevajo, tudi v resnici koristno. To pa v mnogih slučajih ne drži, v resolucijah so dostikrat zahteve, ki so nemogoče ali pa celo škodljive za tiste, ki jih stavijo. Zgovorniki resolucij jih vzamejo prelahko in se ne zavedajo vseh težav, ki so z enim ali drugim vprašanjem, ki ga oni rešujejo mi-mogrede, zvezane.

Tako je tudi slabo premišljena in še slabše utemeljena zahteva po moratoriju. Priznati moramo, da v sedanjih razmerah kmetovalec, ki je zadolžen, res težko zmaga je obresti, še težje pa odplačuje glavnico. Vendar pa na splošno zadolžitev kmetijstva ni toliko, da bi bila zahteva po moratoriju opravičljiva. Tistemu, ki ima dolg in mora plačevati obresti, bi res prišlo prav, ako bi zakon določil, da mu par let ni treba vračati na dolg in plačevati obresti. Toda celokupnemu kmetijstvu z moratorijem ne bi bilo

pomagano, ampak bi mu moratorij silno škodoval, več bi mu škodoval, kot posameznikom koristil.

Ako bi bil proglašen moratorij za kmetijske dolgove in ne bi denarni zavodi, ki denar kmetu posojajo, to je predvsem naše posojilnice, mogli izterjati od kmetov posojil in obresti, bi moral veljati moratorij tudi za te zavode, katere bi bilo treba odvezati dolžnosti izplačevanja svojih upnikov, to je vlagatelj. Če posojilnica ne sme terjati posojila od dolžnika, potem tudi od nje ne sme terjati vlagatelj denarja, ki ga je posojilnica naprej posodila. Posledica takega stanja bi bila seveda, da vlagatelji ne bi več nosili denarja v zavode, kjer ne bi mogli z njim razpolagati, denarni zavodi pa bi se branili posojati kmetom, ako se jim vzame pravica izterjati posojilo takrat, ko smatrajo to za potrebno. Dočim je dosedaj kmet dobil posojilo brez velikih težav, bi mu bila potem pot do kreditov, če že ne popolnoma zaprta, pa vsaj otežkočena. V gospodarsko življenje in v poslovanje denarnih zavodov bi moratorij zanesel nesigurnost, ki bi položaj kmeta samo poslabšala. Isto kot za dolgove pri denarnih zavodih, velja za dolgove, ki jih ima kmet pri privatnikih. Moratorij, ki pomeni omejevanje lastninske pravice upnika, bi pa pomenil najhujši udarec za dolžnika, ker bi za bodočnost ubil njegovo kreditno sposobnost, ubil pa bi tudi kreditno organizacijo.

Moratorij je tako nevaren poizkus, da moramo samo želeči, naj ne bi nikoli prišlo do njega. Zato je treba, da vlada tudi med

kmetovalci jasnost glede njegovih nevarnosti zanj same. Vsako zahtevo in vsak predlog za moratorij moramo odklanjati. Upanje, da bi bilo z moratorijem kmetu pomagano, je napačno in varljivo. Moratorij tudi ne bi mogel biti v veljavi za dolgo časa, čas, ko bi bilo treba dolg plačati, bo tudi prišel, in kdo ve, če ne bo pozneje še težje plačati kot sedaj.

Kot je nemogoča zahteva po moratoriju, tako je tudi nemogoča zahteva po znižanju obrestne mere. Obrestna mera zavisi predvsem od množine kapitala v deželi. Mi smo na kapitalu revna dežela, zato imamo višjo obrestno mero, ko bogate države. V Sloveniji je obrestna mera za posojila pri zadrukah 7 — 8% in je ni mogoče smatrati kot pretirane. Pa kako jo znižati, če bi tudi bila previsoka? Z obrestno mero za vloge ni mogoče iti navzdol, ker bi potem vlagatelji šli z denarjem tja, kjer bi dobili več; ni pa jih mogoče prisiliti, da se zadovoljijo z določeno obrestno mero. Za sedanje gospodarske razmere je naša obrestna mera prav ugodna. Obrestna mera ima sedaj tendenco navzgor, zato je toliko bolj zmotna vsaka misel na znižanje. Gotovo je, da bi gospodarstvo pri nizki obrestni meri bolje uspevalo, in da mora naše delo iti v smeri nizke obrestne mere, saj je tudi kreditno združenstvo smatralo kot svojo nalogo, da daje cenene kredite, vendar pa moramo označiti kot gospodarsko nemogočo in naravnost navno vsako zahtevo za znižanje obrestne mere v sedanjih razmerah. Take zahteve vzbujajo pri prizadetih samo upanje po nedosegljivem, kateremu sledi potem razočaranje.

Konjunktura v žitni trgovini.

Konferenca o žitni trgovini v Londonu zavoljo nasprotnega stališča Zjedinjenih držav severnoameriških ni dovedla do nikake večje

premembe na svetovnem žitnem tržišču. Zato je vsaka država, ki izvažala žito, prisiljena, da na svojo roko podvzema sredstva v obrambo proti grozeči propasti kmetijstva, katerega položaj je še nadalje obupen

in ne daje upanja, da se bo kmalu popravil.

Predvsem se zaloge žita, zlasti pšenice, kakor preidejo iz gospodarskega leta 1930/31, ne samo niso znižale, ampak so celo večje kakor v l. 1930. Največje zaloge se nahajajo v Zedinjenih državah (300 mil. bušlov), v Kanadi (145 mil. b.), v Argentiniji (95 mil. b.), in potem v Avstraliji (50 mil. b.). Evropa poseduje v primeri s prejšnjimi leti znatno manjše zaloge (države, ki uvažajo 70 milijonov bušlov in donavska kotlina 28 milijonov bušlov), toda je znatno povečala svojo produkcijo, vsled česar prekomorske države ne morejo računati na večji izvoz v Evropo kakor dosedaj. Dalje je treba jemati v poštev, da so letošnje žetve splošno dobre, v nekaterih državah celo boljše kakor v minulem letu in se torej s te strani ne sme upati na zboljšanje v konjunkturi.

V takih razmerah so se Zedinjene države že od junija t. l. bavile z akcijo finančnega vplivanja na ameriških žitnih borzah s posredovanjem vladnega kmetijskega organa, ki se imenuje Federal Farm Board. Poslovanje te organizacije ni bilo brez napak, njeni napor in njene finance niso zmagale krize, dosegle pa so vendar, da je kriza učinkovala milejše in ni privedla do katastrofe in da se je cena pšenice v Zedinjenih državah ohranila na precej višji stopnji kakor svetovna cena. V tej dobi so voditelji Federal Farm Boarda in celo sam poljedelski minister vodili izredno napeto kampanjo po časopisju, z okrožnicami do farmerjev in s potovanji po celi državi, da se s skrči površina za pridelovanje pšenice, bombaža in tobaka; istočasno so poudarjali potrebo in korist, da se taka polja porabijo za pridelovanje takšnega žita, ki se je dotlej v veliki meri dovažalo iza meje, in da se porabijo zlasti tudi za pašo. Kakor je izračunal kmetijski departement, bi se moglo 10 milijonov

akrov zemlje odtegniti kulturi pšenice in se porabiti za pridelovanje drugovrstnih rastlin. Ali farmerji so samo v malem obsegu sledili nasvetu vlade. Ko je vlada od početka junija prenehala z akcijo nakupovanja pšenice, se je cena na ameriških tržiščih v teku enega dne znižala za 13¹/₂ centov pri bušlu in je takoj padla na višino svetovnih cen. Vlada sicer nima namena vreči na trg svoje ogromne rezerve (blizu 300 milijonov bušlov), dokler se ne najde primerna prilika, ali že sam obstoj teh rezerv izziva depresijo in ne popravlja položaja farmerjev, ki je kritičen. Gotovo je samo to, da je možno v l. 1932 računati z znatnim zmanjšanjem pšeničnih posevov.

V Kanadi deluje mogočna in po svojem ustroju edinstvena organizacija žitnih presežkov, t. zv. Canadian Wheat Pool. V treh zahodnih provincah (Manitoba, Saskatchewan in Alberta), katerih eksistenca sloni glavno na pridelovanju pšenice, je nastala tako težka situacija, da grozi propad farmerjev in polom poolu, tej doslej tako vplivni organizaciji, ustanovljeni z velikim trudom kanadskih farmerjev. Pod pritiskom težavnega položaja in tudi nezadovoljnosti in kritike izvestnega dela farmerjev misli samo vodstvo poola izvesti premembe, ki bi v tej organizaciji v celoti predrugačile gospodarsko politiko in program. V zadnjem času pa je večji del farmerjev odpovedal novi organizaciji prodajo poljedelskih pridelkov.

Dejansko je taka organizacija obstojala v Kanadi že za časa vojne v letih 1917 in 1918 in po vojni do l. 1920. Bila je to vladina ustanova, ki je prodajala ves pridelek pšenice in je dosegla za farmerje dobre cene. V dobi občne krize so se Kanadci nadejali, da jih podobna organizacija potegne iz brezdnosti, iz katerega ni bilo videti lahkega izhoda. Vlade poprej omenjenih zahodnih provinc, strokovne organizacije farmerjev in zadruga

so se v tej zadevi obrnile do šefa centralne vlade Benneta. Vlada dominija pa je kljub temu odpovedala monopolistično državno organizacijo; vsled tega so vlade treh zainteresiranih zahodnih provinc sklenile sporazum z združenimi vodstvi v cilju, da se pripravi medprovincijska organizacija, ki bi stala pod kontrolo treh vlad in imela zagotovilo finančne podpore centralne vlade glede izvajanja za farmerje koristne prodaje žitne produkcije v l. 1931.

V Avstraliji so večkrat poizkusili na podlagi obstoječih zakonov provesti zasilni pool, vendar pa doslej ni dosežena potrebna večina. Tudi je federalna vlada poizkušala z zakonom zagotoviti kmetom odgovarjajoče cene, toda ti načrti so propadli vsled opozicije deloma senata, deloma državne banke. Slednjič namerava vlada uporabiti sistem premij v visokosti 12 centov za vsak izvoženi bušel ali tudi te pomoči kmetovalci niso sigurni zaradi finančnih težav države.

Argentinijska vlada je doslej hitro prodajala svoje velike izvozne zaloge, toda po znatno nižjih cenah nego Kanada ali Združene države. Ko pa je cena padla malone do 50 centov za bušel, je postal tudi argentinski kmet revež. Da bi se izognili trgovskim stroškom

z eliminiranjem posrednikov, se je vlada te republike obrnila do evropskih uvoznikov, da bi neposredno njej pošiljali svoje naročbe. Vrh tega vlada znatno podpira zvezo argentinskih zadrug pri gradbah celega sistema elevatorjev, katerih je doslej Argentinijski popolnoma manjkalo.

Na ta način si prekmorske države prizadevajo, če že ne premagati, pa vsaj kolikor mogoče omiliti krizo, nasprotno pa evropske države uporabljajo deloma izvozne premije (eksportne), deloma se branijo z visokimi carinami (uvozne). Položaj bi bil tukaj zadosti jasen, ko bi ne bilo sovjetske Rusije, ki ostaja še nadalje velika neznanka. Sigurno je edino to, da pojde tudi ona na trg že zaradi tega, da si nabavi potrebni kapital, ne ve se pa, s kakšnimi množinami in po kakih cenah. V vsakem slučaju je gotova stvar, da se do konca tekočega leta ni nadejati, da bi se popravile cene pšenice ali celo rži. Zboljšanje bi moglo nastopiti šele v začetku l. 1932, če se bo v resnici izvela projektirana redukcija od 15 do 20% pšenične kulture v štirih prekomorskih izvoznih državah (Združene države, Kanada, Argentinijska in Avstralija) in bi se hitreje porabile nagromadene zaloge.

Zanimiv slučaj iz posojilnične prakse.

Neka naša članica nam je sporočila prav zanimiv primer, ki dokazuje znova potrebo, da se mora pri podeljevanju posojil ravnati skrajno previdno. Zaradi lažjega umevanja navajamo tudi imena oseb, ki so nastopale pri tem dogodku, seveda so pa ta imena izmišljena.

Maja meseca lanskega leta se je zgledil pri posojilnici Anton Zupan iz vasi N. št. 7. in zaprosil za posojilo v znesku Din 3000 na vknjižbo. Prinesel je s seboj staro poso-

jilno knjižico, iz katere je bilo razvidno, da sta prosilec in njegova žena Terezija že člana posojilnice in da sta bila pri posojilnici svoj čas dobila posojilo, ki sta ga pa že popolnoma odplačala. S seboj je imel tudi posestne liste in zavarovalno polico. Po poizvedbi v zemljiški knjigi se je ugotovilo, da sta prosilec in njegova žena res lastnika nepremičnin, na katere naj bi se izvedla vknjižba. V prihodnji načelstveni seji je bilo nato posojilo dovoljeno, na kar sta prosilec in

žena podpisala pred okrajnim sodiščem dolžno pismo. V poverilni klavzuli stoji pripomba, da sta oba posojilojemalca sodišču osebno znana. Po izvršeni vknjižbi zastavne pravice je bilo posojilo izplačano.

Ker so bile obresti za l. 1931 v zastanku, je posojilnica imenovanima dolžnikoma poslala opomin. Nato se je pri posojilnici zglasila starejša ženica, ki je zatrjevala, da je ona Zupan Terezija iz dotične vasi in od dotične hišne številke, da pa posojilnici nič ne dolguje.

Po vsestranskih poizvedbah se je nato dognalo, da Anton in Terezija sploh nista prosila za posojilo in ga tudi ne prejela, pač pa da sta podpisala zadolžnico in prejela

denar njun sin Ivan in sinaha Alojzija Zupan. Prilastila sta si staro posojilno knjižico, posestniške liste in zavarovalno polico in sta na podlagi teh listin nastopala kot prava lastnika posestva. Ko sta pri sodišču podpisala zadolžnico, sta podpisala imena staršev in sta pod njihovim imenom tudi prosila za posojilo. Sklep sodišča o izvršeni vknjižbi sta prestregla in tako starši niso bili informirani o intabulaciji. Prestregla sta tudi opomin za obresti za prvo polletje 1931. Drugi opomin pa je slučajno vendarle prišel v roke materi in tako je prišla vsa stvar na dan. Če bi pa bila plačala obresti in bi torej posojilnica ne bila poslala opomina, bi se goljufija sploh ne bila odkrila.

Gospodarski pregled.

Ljubljana, 6. oktobra 1931.

Letošnja zima in pomlad obetata biti v naši gospodarski zgodovini taki, kakor jih že leta nismo poznali. Težko je danes napraviti prognozo, ker ne poznamo dovolj vseh faktorjev, ki vplivajo na razvoj naše gospodarske krize, oziroma ne moremo vedeti njih razvoja v naprej.

Predvsem je omeniti stremljenje vlade, da se vpostavi ravnovesje v državnem gospodarstvu. Kajti na eni strani nam je izpad reparacij, za kar nam pa obetajo posojilo, odvzel veliko sredstev. Na drugi strani pa je gospodarska kriza vplivala slabo na dotok ostalih državnih dohodkov. Tako vidimo predvsem, da je padel dotok carin in sicer v glavnem radi nazadovanja naše zunanje trgovine, ki pa ni nazadovala samo v cenah, ampak tudi po količini. Na drugi strani pa so padli dohodki od konzumnih davščin, saj je konzum radi splošne gospodarske krize manjši kot pred leti.

Zato se je država odločila do dalekosež-

nih ukrepov. Zmanjšala je s 1. oktobrom draginske doklade uradnikom in vpokojencem za 5 do 6 %. To pomeni za državo finančni efekt približno 200 mil. Din letno. Nadalje je bila zvišana trošarina na sladkor, toda da tovarne ne bi vsega prevalele na konzumente, je bila istočasno znižana uvozna carina na sladkor. Tovarne se seveda morajo ravnati tudi po svetovni pariteti in zato ne morejo cen do poljubne višine. Končni efekt računajo za državo na najmanj 150 milijonov dinarjev več kot prejšnja leta, ko je dajala trošarina na sladkor skoro pol milijarde ali 500 milijonov Din.

Ob priliki reguliranja cen sladkorja moramo opozoriti na načelno važno dejstvo, da je bila producentom sladkorne pese zajemčena minimalna cena za sladkorno peso, ki znaša po sedanjem stanju cen 22-20 Din za 100 kg. S tem je principijelno še enkrat potrjeno, da je možno tudi pri drugih kmetijskih pridelkih zagotoviti kmetu minimalne cene, kar je njegova najvažnejša zahteva. To prihaja zlasti v poštev za naše kmetijstvo, kajti za noben pridelek, ki ga naš kmet

proda ni cena taka, da bi mu zagotovila zadostno plačilo za njegovo delo in zadostno obrestovanje v gospodarstvu investiranega kapitala. Nerentabilnost gospodarstva je vzrok slabemu gospodarskemu položaju kmeta. Izboljšanja pa pri sedanjem razvoju cen še ne moremo pričakovati.

Med ukrepe, ki so bili podvzeti v uravnovešanje proračuna, je šteti tudi zvišanje cen nekaterih monopolskih proizvodov, kakor n. pr. nekaterih vrst tobaka in cigaret. Zvišane so cene najslabših in najboljših vrst cigaret.

Zaenkrat je ravnotežje v državnem proračunu vzpostavljeno, vendar se lahko zgodi, da bodo nadaljne žrtve še potrebne, ker ni mogoče prerokovati bližnjega konca gospodarske krize. Vzgladu države so morale slediti tudi banovine, med katerimi je naša znižala svoj proračun za 10 %. Izdatki banovine so bili črtani v znesku 11.7 mil. Din, tako znaša sedaj banovinski proračun izdatkov samo še 104.7 mil. v primeri s 116.35 milijona Din prvotnega proračuna. Najbolj so bile črtane postavke za socialno skrbstvo in banovinske dolgove. Proračun kmetijskega oddelka se je tudi znižal v znatni meri in sicer od prvotnih 15.7 milijona na sedanjih 14 milijonov Din, torej za 1.7 mil. Din ali za 12 %. Tudi se je znižal proračun za agrarne operacije od 870.000 Din prvotno na 770.000 Din. Sedaj pridejo na vrsto tudi proračuni občin, kjer bo za leto 1932 moralo v polni meri prevladati načelo varčevanja.

Tečaji vseh vrednostnih papirjev na svetovnih borzah padajo že dalj časa, kar seveda ni ugodno vplivalo na naše vrednostne papirje, ki notirajo na inozemskih borzah. Popustiti so morali tudi tečaji papirjev na domačih borzah, vendar pa se je padanje, kot vse kaže, sedaj ustavilo. Naših domačih papirjev se je polastila špekulacija,

kateri se je posrečilo z majhnimi količinami povzročiti padec papirjev, kajti ogromna večina teh papirjev je v čvrstih rokah, ki se ne bodo dale zapeljati od trenutnega neugodnega stanja državnih papirjev in jih prodajale. Danes so tečaji državnih papirjev nizki in omogočajo res visoko obrestovanje. Če ne bi bilo omejitev na denarnem trgu, bi tečaji veliko prej prišli na normalno višino.

Stanje Narodne banke kaže, da je kritje ostalo v glavnem neizpremenjeno. Zlata podlaga banke celo narašča. Devizno kritje je ugodno in v kolikor sama banka nima dovolj deviz na razpolago, ji pomagajo druge emisijske banke in Banka za mednarodna plačila s krediti. Obtok bankovcev se suče okoli 5 milijard dinarjev.

Po dolgem času je bila naša zunanja trgovina v mesecu avgustu aktivna. Izvoz je izredno narastel. Tako smo pšenice izvozili v avgustu za 232.2 mil. Din ali 118.000 ton. V mesecu juliju t. l. je znašal izvoz pšenice samo 35.4 milijonov Din. Posledica tega je bila zvišanje izvoza od julija na avgust od 351.3 na 584.4 mil. Istočasno je znašal naš uvoz samo 388.6 milijonov Din tako da je bila bilanca naše zunanje trgovine za 195.5 milijonov Din aktivna, kar je prav lepa vsota.

Devizni trg je postal zadnje dni kaj živahen. Anglija je namreč opustila svoj zlati standard 20. septembra, kar je povzročilo znaten padec angleškega funta in sicer za približno 20 %. V zvezi z angleškim funtom pa je cela vrsta drugih deviz v onih državah, ki imajo ozke trgovske in gospodarske zveze z Anglijo. Zato so tudi te devize padle. Prizadete so skandinavske države kakor Švedska, Norveška in Danska, nadalje takozvane obrobne države: Litva, Letonska in Estonka. Na funt je bila navezana Grčija, nadalje je bila od njega odvisna Italija. Vse te države so videle padce svojih valut v zadnjih dneh.

Pridružila se jim je še Avstrija, oziroma njen šiling, ki je od 8 Din padel na 7 itd. V trenutku, ko to pišemo na deviznem trgu ni ustaljenosti in ne vemo, kako se bodo tečaji razvijali dalje.

Letošnji pridelek koruze cenijo v naši državi na 3,220.000 ton v primeri s 3,465.000

tonami v preteklem letu. V naši banovini je znašal pridelek 45.000 ton (lani 50.000 ton). Katastrofalno nizka pa je letina koruze v primorski in zetski banovini, kjer je suša uničila vse. Zato je započeta velika pomožna akcija, da se pomaga tem krajem, katerim preti lakota.

Zadružništvo v državi.

Srbsko zadružništvo. Te dni so zbrovale tri najvažnejše zveze srbskih zadrug, ki združujejo skoro vse srbsko zadružništvo. Iz njih poslovnih poročil posnemamo o gibanju srbskega zadružništva v preteklem letu sledeče podatke.

Največja je **Glavna zveza srbskih kmetijskih zadrug v Belgradu.** Število njenih članic je lani narastlo za 235, odpadlo pa jih je 11 tako da znaša čisti prirastek 224 zadrug. Koncem 1. 1928 je štela zveza 1.890 članic, 1929 1.995, koncem 1930 pa 2.219. S tem je število članic zveze doseglo rekordno višino. Še nobeno leto ni bilo tako velikega prirastka kakor lani. Pripominjamo, da je imela zveza koj po vojni 866 članic. Zveza ima največ kreditnih zadrug, teh je 1.187, nadalje je 880 nabavnih, 37 mlekarskih, 26 vinogradniških, 24 žitarskih, 20 živinorejskih, 10 zvez itd. Njeno delovanje se razteza na področje 8 banovin. Zveza edino v naši banovini nima članic. Največ članic ima zveza v Moravski banovini 754, v Donavski banovini 639 in v Drinski 399. Znatnejše je število njenih članic še v Savski banovini in sicer 203 in v Vardarski 136. Zveza ima tri podružnice, od katerih je podružnica v Zagrebu priključenih 258 članic, v Novem Sadu 72 in v Skoplju 101 zadruga.

Zveza je zbrala tudi podatke o svojih članicah in sicer jih je poslalo statistiko za 1930 1.516 zadrug, ki so imele 119.717 čla-

nov. Iz tega je razvidno, da zadružništvo v Srbiji ni pognalo takih kali kot pri nas, ko lahko rečemo, da je ves narod organiziran v zadrugah. Kajti 1.516 srbskih zadrug ne šteje toliko članov kot jih šteje 1.000 slovenskih. Primerne so tudi bilančne postavke. Zvezine članice so imele lani 25.4 mil. rezervnih fondov, 39 mil. stalnih in 62.9 navadnih hranilnih vlog. Deleži znašajo 18.1, fond za razdelitev 4.2, izposojila pa 60.9 mil. Din. Vidimo, kako zelo so zadruge navezane na izposojila, ker niso pritegnile kmetskega denarja. Med aktivami je najvažnejša postavka posojila z znesku 92.5 mil. Nadalje so znašali deleži in vrednostni papirji 28.9, inventar in nepremičnine 38.5 mil. Presežek je znašal 1.34 mil.

Bilanca zveze kaže, s kako velikimi nezadružnimi tujimi sredstvi dela. Kajti vloge članic znašajo 21.6 (l. 1929 11.4) mil., ostali upniki (Narodna banka, Poštna hranilnica, Priv. agrarna banka) pa celih 36.3 (20.9). Lastna sredstva (rezerve in deleži) pa znašajo 18.7 (17.8) mil. Zveza je največ sredstev porabila za kredite zadrugam, ki so koncem 1930 znašali 56.5 (koncem 1929 samo 30.5). Ima pa tudi znatne nepremičnine in zadružna podjetja, med katerimi namerava prodati ekonomijo v Živi.

Zveza je objavila tudi svojo bilanco za 30. junij 1931. Iz bilance je razvidno, da so hranilne vloge pri zvezi zelo narasle. Vpoštevati pa je treba, da zveza sprejema hranilne vloge tudi od privatnikov. Zveza je

tudi povečala svoje kredite pri denarnih zavodih in je dobila tudi kredit od Priv. izvozne družbe.

Istočasno kot belgradska zveza je zborovala tudi **Zveza srbskih kmetijskih zadrug v Zagrebu s sedežem v Novem Sadu**. Ta zveza je veliko pridobila s prevzemom banatske zveze srbskih kmetijskih zadrug. Njeno področje obsega predvsem Vojvodino in Srem. Število njenih članic je s pristopom banatske zveze, kar je bilo sklenjeno že letos pomladi, naraslo od 200 na 310. Največ je bilo kreditnih zadrug 286 (1929 196), nadalje 5 mlekarških, 9 živinorejskih, 3 vinogradniške itd. Največ članic ima zveza v Dobavski banovini 283, v Savski pa 25. Zveza je lani zelo povečala svoje deleže, ki znašajo sedaj poldrug milijon Din. Nadalje so zelo znatno narasle vloge pri njej: od 3.1 na 12.9 mil. Zveza ima tudi znatna druga sredstva na razpolago v obliki kreditov pri denarnih zavodih. Ti so znašali 1930 16.1 (1929 pa 6.4) mil. Najvažnejše zvezino poslovanje je dajanje kreditov članicam, kateri so znašali 1930 16.1 (1929 9) mil. Zveza ima obsežno blagovno kupčijo in je lani nabavila za svoje članice za 5.8 mil. raznih potrebščin (umetnih gnojil itd.). Zveza ima za svoje članice v zakupu tudi zemljo na par krajih.

Zveza srbskih kmetijskih zadrug v Sarajevu je imela svoj občni zbor 4. t. m. Iz poročila je razvidno, da so vloge pri članicah narastle od 8.1 na 8.8, krediti zveze od 8 na 10.3 milijona Din. Lastna sredstva so znašala 4 (3) milijone. Statistika za leto 1930 obsega 129 zadrug, za 1. 1929 pa 112 zadrug. Zveza sama je imela 30. 6. 1931 143 zadrug, 30. 6. 1930 pa 121. Največ je kreditnih zadrug (128), nadalje 6 mlekarških, 3 nabavne i. t. d. Bilanca zveze za 30. 6. 1931 izkazuje 1.06 (0.99) milijona Din lastnih sredstev. Hranilne vloge pri zvezi znašajo 3.6 (3), upniki so se zmanjšali od 9.4 na

8.9 milijonov Din. Zveza pa je dobila novo posojilo pri Agrarni banki v znesku 1.5 milijonov Din. Zanimivo je, da je od vseh hranilnih vlog samo 1.6 (1.4) milijona Din od zadrug. Največja aktivna postavka so krediti zadrugam v znesku 12 (11.9) milijonov Din. Računski zaključek za 1. 1930/31 izkazuje 42.465 Din čistega prebitka (58.712).

Iz gospodarstva.

Pravilnik o zamenjavi pretrganih ali poškodovanih bankovcev. Na podlagi čl. 24. zakona o Narodni banki kraljevine Jugoslavije od 17. junija 1931 je minister za finance v sporazumu z Narodno banko podpisal nov pravilnik o zamenjavi pretrganih ali poškodovanih bankovcev in o izplačilu posameznih delov bankovcev. Čl. 1. Za izgubljene, uničene in ukradene bankovce Narodne banke ne more nihče izdajati prepovedi niti zahtevati, da se mu za te bankovce izdajo novi. Čl. 2. Narodna banka zamenjuje brez kakega odbitka na svojih blagajnah centrale, podružnic in agencij prvega razreda vse cele obrabljene bankovce z bankovci, ki so dobri za promet, ako so nesumljivo obrabljени v prometu in zaradi prometa. Bankovci, čeprav so celi, toda so namenoma pokvarjeni z natiskom kakih besed, pisanjem, črtanjem ali na drug način, se bodo zamenjavali za dobre po plačilu odškodnine za tiskarske stroške. Ako je treba zamenjane bankovce poslati po pošti, terja Narodna banka za tako pošiljatev svoje stvarne stroške za zavijanje in poštnino. Čl. 3. Kot celi se smatrajo in se bodo zamenjali z dobrimi tudi bankovci po 1000 — Din in 100 — Din, katerim manjka največ dvaintrideseti del bankovca, a pri bankovcih izpod 100 — Din šestnajsti del. Čl. 4. Ako se iz delov istega bankovca, ki se je rastrgal, sestavi z lepljenjem cel bankovec in predloži banki na izplačilo, bo sprejet in iz-

plačan kakor cel brez kakih odbitkov. Ravno tako se bo kot cel brez kakih odbitkov izplačal bankovec, sestavljen in dveh enakih polovic iste vrste bankovcev. Čl. 5. Za ostale obrabljene bankovce ali dele bankovcev, ki so v enem komadu, ali so sestavljeni od delov, ki gredo drug ob drugem, daje Narodna banka odškodnino primerno velikosti predloženega bankovca ali primerno velikosti predloženega dela bankovca.

Davki in takse.

Rentni davek. Tu in tam se pripeti, da bi želela kaka občina dobiti posojilo pri domači posojilnici. Kakor znano, se sme v takem slučaju posojilo dovoliti le, ako ga odobri banska uprava in pod nadaljnim pojgom, da postane občina članica posojilnice, za kar pa je zopet treba dovoljenja banske uprave. Da bi se izognili tem formalnostim, si marsikje pomagajo tako, da vzame župan posojilo na svoje ime in tudi sam podpiše zadolžnico, prejeti denar pa posodi dalje občini. V takem primeru ne nastane med posojilnico in občino nobeno pravno razmerje, ker je zadolžnico podpisal župan kot zasebnik in ne v imenu občine. Občina kot dolžnica plačuje posojilne obresti županu, kateremu odplačuje tudi dolg, a župan izroča te zneske posojilnici.

Nastane pa v takem slučaju vprašanje, ali mora župan kot upnik občine plačevati od prejetih obresti rentni davek. Finančna direkcija v Ljubljani je na to vprašanje z odlokom od 17. septembra 1931, št. 103882(3) 2124 odgovorila tako-le:

„Obresti, ki jih prejemajo župan in občinski odborniki kot upniki občine, so

brezdvomno zavezane rentnini po določbah člena 60, točka 2 zakona o neposrednih davkih, ker je za vprašanje davčne obveznosti merodajno dejansko stanje, t. j. obstoj terjatve navedenih oseb napram občini in na drugi strani pa obveznost plačevanja obresti. Rentnina znaša po določbah čl. 69, odstavek prvi zgoraj navedenega zakona 15% od davčne osnove. Le, če dogovorjena obrestna mera z vsemi ostalimi odškodninami vred ni višja od 12%, znaša davčna stopnja 12% od davčne osnove. Davčna osnova se določi po čl. 67 navedenega zakona. Končno se pripominja, da zadolžnica občine v predmetnem primeru ni prosta kolka.“

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 98.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 90.— in po 100 kg à Din 90.—; kalijeva sol po 100 kg Din 164.—, kostni superfosfat Din 124.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 210.—; kostna moka Din 95.—; mešano gnojilo „KAS“ Din 130.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 138.—; cement dalmatinski Din 54.—; cement Trbovlje v papirnatih vrečah Din 60.—; klajno apno Din 275.—; lene tropine Din 2.30; tropine od solčnih rož Din 95.—; modra galica Din 7.—; žveplo Din 3.20. Pri vagonem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; reporeznica M. R. Din 550; trijeri Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o občnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza ima v zalogi tudi vse pisarniške potrebščine, kot npr. svinčnike, peresa, pečatni vosek, papir, pivnike, registratorje, prelučnjače itd. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

	Komad		Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din 50	Knjiga tekočih računov 50 listov	Din 40
za blagovne zadrage	50	Knjiga tekočih računov 100 listov cel gradl	72
Zapisnik o rednem občnem zboru	50	200 " celo plat.	120
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu,		Amerikanski journal za blagovne zadrage	180
ali prememba pravil)	50	" nova izdaja	230
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	1	Knjiga denarnih listkov 100 strani	15
Izpiski iz knjige posojil	1	200 " "	25
Tiskovine za izvl. tek. rač.	30	Knjiga pristopnic 50 listov	12
Zadolžnice na poroštvo	75	100 " "	16
Zadolžnice na vknjižbo	75	200 " "	34
Zadolžnice na amortizacijo	75	Štraca* 100 listov Din 65, 50 listov	40
Prešnje za posojilo	50	Blagovni skontro 100 listov	75
Pogodba za kredit v tek. rač.	75	Blagovni skontro 50 listov	45
Obrestne tabele (na kartonu 3 1/2% do 6%)	2	Nakupna prodajna knjiga 100 listov	75
6 1/2% do 7% (na papirju)	3	Nakupna prodajna knjiga 50 listov	45
7 1/2% do 8 1/2%	3	Blago oddajni bloki	22
9% do 10%	3	Vložni zapisnik 50 listov Din 30, 100 listov	50
Listek za izplačilo vloge	10	Vložni zapisnik 200 listov	90
Listek za izplačilo posojila	10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	4
Opomin dolžniku Din 10, Opomin porokom	10	" (vezane)	3
Opomin za podaljšanje posojila	15	" (broširane)	1
Zemljeknjižni predlog (list)	40	" (celo platno)	550
Pole za inventuro	75	Zadružno-posojilne knjižice	3
Potrčila	10	Nakupne knjižice	140
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	75	Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	475
Rač. zaključki (kartonirani po 20 komadov)		Knjižice za električni tok	150
za kreditne in nekreditne zadrage (zvezki)	22	Imenik zadružnikov 20 listov	20
Denarne kuverte	65	Imenik zadružnikov 30	25
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	10	Imenik zadružnikov 60	40
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	05	100	70
Mlekarske pole	75	Knjiga porokov	20
Tiskovine (priloge menični kredit)	75	Knjiga odstopnic (broširano)	6
Mape za zadolžnice	8	Sejni zapisniki	26
Mape za ustanovne listine	12	100 listov	30
		Trgovske knjige z 2 kolonami	26
		Indeksi	20
		Mlekarske knjižice	375
		Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	30
		" " " 100	50

	Komad		Komad
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din 60		
" " 100	105		
" " 150 celo platno	160		
" " 200 pol usnje	270		
Knjiga posojil 50 listov	65		
" " 100	110		
" " 150	155		
" " 200 pol usnje	270		
Razdelnik za kreditne zadrage 50 listov	50		
" " 100	85		
" " 150 celo pl.	135		
Razdelnik za nedenarne zadrage 24 listov	40		
" " 50	60		
" " 100	100		
Blagajniški dnevnik 100 listov	45		
Blagajniški dnevnik 200 listov celo platno	95		

	Komad
Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.)	Din 2
Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	2
Pravila za kmet. nabav. in prod. zadrage	2
Pravila za živinorejske zadrage	2
Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	2
Pravila za mlekarske zadrage	2
Pravila za združne elektrarne	2
Pravila za zavarovanje goveje živine	2
Pravila za strojne zadrage	2
Pravila za živ. selekcijske zadrage	2
Pravila za pašne in gozdne zadrage	2

